

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. IV. Matrimonium Catholici cum hæretica, etiam non denunciata, illicitum est jure Ecclesiastico (ubi viget) nisi ipsa promittat conversionem. Sed & plerumque prohibetur jure naturali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

107. *Oppositum
secundi re-
quisiti docet
Auctor.*

Aliqui, inquam, quorum unus ego sum, & ideo contra Aversam sustineo, validum esse Matrimonium hæretici cum Catholica, imò & Catholicorum inter se, tametsi penitus excluderent rationem Sacramenti; validum, dico, in ratione contractus; ac proinde indissolubile per hominem.

*Qua sit ra-
dix indissolubilitatis
Matr.*

Neque enim ratio Sacramenti propriè dicti est radix indissolubilitatis, ut alibi ostendimus; sed voluntas Dei, qui contractum Matrimonij instituit in primis parentibus ante peccatum, separatim à ratione Sacramenti propriè dicti, quam Christus ei annexuit in lege nova. Dubitas autem, an in primis parentibus fuerit ille contractus indissolubilis? Audi Christum Matth. 19. v. 8. *Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras, ab initio autem non fuit sic. Neque hodie est sic.*

108. *Contractus
Matr. merè
civilis est
indissolubi-
lis.*

Tametsi ergò tali casu contractus sit merè civilis, non ideo per hominem dissolubilis: quia & de ipso verè dicitur: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, sicut verè dictum fuit de conjugio primorum parentum, tametsi foret contractus tantum naturalis seu civilis; idque, quia formam suam immediatè acceperit à Deo, & non ab hominibus. *Non legistis* (inquit Christus sup. apud Matth. v. 4. & sequentibus) *quia qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos? & dixit; Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergò Deus conjunxit, homo non separet.*

109. *Objectio.*

Si dixeris: hæretici nolunt contrahere indissolubilitè; putant enim suum Matrimonium dissolubile, cum passim videant apud suos dissolvi per potestatem civilem.

Solvitur.

Respondeo: error est manifestus, ut patet ex alibi dictis, & si quidem speculativus tantum, ita, ut si hæreticus sciret, Matrimonium suum esse indissolubile, vellet equidem contrahere, valet quod factum fuerit; fin autem nollet, planè non valet, ut sup. dicebat Aversa, defectu legitimi consensûs. Siquidem non consentit legitime in aliquem contractum, qui renuit servare formam ejus essentialè, qualis hic est indissolubilitas. Qui ergò non vult indissolubilitè obligari, convincitur profectò, non velle legitime contrahere.

Instantia.

Hinc Greg. IX. cap. fin. de Condit: appof. Si conditiones contra substantiam conjugij inserantur, putà, si alter dicat alteri: *Contrabo tecum..... donec inveniam aliam honore vel facultatibus ditiozem..... Matrimonialis contractus, quantumcumq; sit favorabilis, caret effectu.*

110. *Dilatatur.*

Infert aliquis: ergò apud hæreticos, qui docent Matrimonium esse dissolubile, sive propter adulterium, sive propter molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam à conjugè, contractus non valet.

Bofo de Matr. Pars II.

Respondeo N. C. quia ut plurimum tantum est error speculativus. Hinc nisi constet de expressa intentione aliter non contrahendi, valet contractus, & est indissolubilis, nisi velis omnes, qui contrahunt cum tali errore, reverà coram Deo esse concubinarios, quod nemo est hæcenus ausus

dicere. Et non dubitò, quin si interrogarentur, an vellent vivere in perpetuo concubinato magis, quàm indissolubilitè contrahere, plerique responderent, se malle indissolubilitè contrahere. Quod sufficit, ut error ille non sit practicus, sed merè speculativus. Igitur ex eo præcisè capite, quod hæreticus nolit conficere Sacramentum, aut etiam indissolubilitè contrahere, judicari non potest, Matrimonium inter hæreticum & Catholicam esse invalidum.

*Præcisè est
hoc quòd
Hæreticus
nolit conficere
Sacramentum.
Matr. non
est invalidum.*

Sed quid, si subsint impedimenta aliqua, jure Ecclesiastico tantum dirimentia? Omnino est invalidum etiam inter duos hæreticos, nisi legitima consuetudine abrogata fuerint apud eos. De qua difficultate infra latius agam. Prius videamus; an Matrimonium inter hæreticum & Catholicam, vel inter Catholicum & hæreticam, aliquo casu possit esse licitum. Siquidem de per se illicitum esse, tam jure naturali, quàm positivo Ecclesiastico, nemo dubitat, & ostendo sequenti Conclusi. quæ talis est:

CONCLUSIO IV.

Matrimonium Catholici cum hæretica, etiam non denuntiata, illicitum est jure Ecclesiastico (ubi viget) nisi ipsa promittat conversionem. Sed & plerumque prohibetur jure naturali.

Posterior pars, scilicet præceptum juris naturalis, patet ex dictis Conclusi. 2. ubi de prohibitionè Matrimonij fidelis cum infideli, nam eadem aut saltem similes rationes hic militant, utputà, periculum perversionis Catholici, mala educatio prolis, discordiæ & similia, propter quæ lumen naturale dicit, tale Matrimonium esse evitandum, nisi hæc omnia cessent.

Matr. hæretici cum Catholica jure naturali est illicitum.

Quod attinet ad jus positivum, præter eos Canones, qui superius adducti sunt, extat Can. 16. Concil. Elibertini sequentis tenoris: *Hæreticis qui errant ab Ecclesia Catholica, nec ipsi Catholicas dandas puellas, sed neque Judæis, neque hæreticis (id est, Gentilibus) dari placuit, eò quòd nulla possit esse societas fidelis cum infideli. Si contra interdictum fecerint parentes, abstinere per quinquennium placet.*

*Etiam jure
Ecclesiæ, em
Can. 26.
Eliber.*

Et can. 10. Concil. Læodic. scriptum est: *Eos, qui ad Ecclesiam pertinent, indifferenter filios proprios hæreticorum nuptijs minime sociare debere.*

*Et can. 10.
Læod.*

Idem statuitur in Carthag. 3. can. 12. Item placuit, ut filij vel filia Episcoporum, vel quorumlibet Clericorum, Gentibus, vel hæreticis, aut schismaticis, thag. Matrimonio non jungatur.

*Item can.
12. Carth.*

Adde Can. 14. Concil. Chalced. act. 15. Et 14. *Quoniam in quibusdam provincijs concessum est Leviticis & Psaltis uxores ducere, statuit S. Synodus, non licere cuiquam ex his accipere secta alterius uxorem. Qui vero ex hujusmodi conjugio jam filios susceperunt; siquidem præventi sunt, ut ex se*

Chalced.

geniti apud Hæreticos baptizarentur, offerre eos Ecclesie Catholicae communioni conveniret: non baptizatos autem non posse ulterius apud hæreticos baptizari. Sed neque copulari debet nupturu hæretico, aut Iudæo vel Pagano, nisi forte promittat ad Orthodoxam fidem se per personam Orthodoxam copulam transferre.

113. Occurrit objectioni.

Si dixeris in hoc Canone, ut in duobus præcedentibus, tantum prohibetur Matrimonium filijs & filiabus Clericorum. Respondeo, id factum fuisse, ut notat Pontius lib. 7. cap. 46. n. 4. quia hoc generaliter in Africa prohiberi non poterat, propter multitudinem Infidelium, Gentilium & Hæreticorum.

Interim alij Canones generaliter loquuntur, ut manifestum est. Et ideo nullus dubitat, quin hodie Matrimonia Catholicorum cum hæreticis sint illicita, etiam jure positivo, non solum quo per excommunicationem prohibetur omnis communicatio cum hæreticis, qualis indubie est contractus Matrimonij; sed quo specialiter cavetur hic contractus etiam in casu, quo alioquin, propter Extrav. *Ad evitandum*, licet communicare cum excommunicatis toleratis, seu non vitandis. Ex quo patet, quare in Conclus. addatur hæc particula: *Etiam non denunciata*.

114. An hoc jus Ecclesie in aliquibus locis sit consuetudinæ abrogatum.

Et verò, quoniam lex humana consuetudine potest aboleri, interposui hanc parenthesis: *Ubi est in vigore*. Quia, ut placet Sanchio lib. 7. disp. 72. n. 5. in aliquibus locis videtur amplius non vigere, propter oppositam consuetudinem. Fatentur omnes (inquit ille n. 4.) Matrimonium Catholicæ personæ cum heretica vel Apostata esse peccatum: imò multi explicant esse mortale: & id quidem est verissimum. Quia contravenitur iustissimo Ecclesie præcepto, interdicentis ea Matrimonia, propter periculum fidei imminens conjugii Catholicæ ac proli, ut patet ex Concil. Generali Chalcedonensi, Elibertino, Laodiceno, Carthag. & Agathensii. Quæ, dempto primo, quamvis provincialia sint, at sunt approbata à Pontificibus.

115. Affirma Sanchez, ut in Germania etc.

Hinc tamen (inquit idem Auctor n. 5.) excipi debent loca, in quibus Hæretici non denunciati, nec notorii Clericorum percussores, cum Catholicis permixti convivunt, ut in Germania, Gallia, Polonia: in ijs enim ex consuetudine recepta & tolerata, licent conjugia Catholicæ personæ cum hæretica, dummodo Catholica liberè permittatur, & absque perversionis periculo, in fide permanere. Quia ea conjugia ineuntur instar aliorum contractuum civilium, ob amicitia leges, & ad communem pacem & Reipublicæ tranquillitatem tuendam. Hæc ille.

Item docet Azorius.

Et antè ipsum Azorius lib. 8. Instit. moral. cap. 11. q. 5. ubi in fine lego hæc verba: Ubi fuerit id consuetudine præsertim scita & tolerata à Romano Pontifice receptum, tutà conscientia fieri potest: nam consuetudo moribus utentium recepta vim habet contra leges & Canones. Sic Azorius.

116. Et approbat Gobat, quamvis non sciat ullam in-

Cui quidem doctrinæ (inquit Gobat in suo Alphab. trac. 9. n. 219.) & ego subscribo; sed nego, sciri à me ullam urbem, in qua Pontifex ullus expressè vel implicite approbavit talia conjugia. A se quoque ignorari, satis indicat

Tannerus to. 4. disp. 8. q. 4. n. 89.

Scio quidem dissimulari ab Illustrissimis Ordinarijs Constantiensibus; sed hæc dissimulatio non reddit tutos in conscientia Catholicos, sequentes doctrinam Sanchezij & Azorij, quibus non fuerunt perspecti mores Germanorum; tum, quia Constitutiones Synodales manent nihilominus in suo vigore; tum, quia nec ego, nec alij, quos interrogavi, sciunt nominare ullum locum nostræ Diocesis, in quo hæretici copulantes sibi Catholicas mulieres, non addant vel explicitè (quod ferè fit semper) vel implicitè hanc conditionem, ut scilicet mater se non immisceat filiorum educationi in rebus Religionem concernentibus: dicere autem, quòd nostri Illustrissimi Domini Ordinarij approbent etiam tacite hanc conditionem, est eos damnare apertè impietatis.

Item, in qua Papa talia connubia approbaverit. Tannerus.

Ergò non sunt licita talia conjugia, nisi, sepositis omnibus extrinsecis malis, adsit insuper gravis causa, videlicet spes sapiendi graves discordias, convertendi conjugem ad fidem, & ut addit Lessius in Auctario seu consil. moral. verb. *Hæreticorum cum Catholicis conversatio*, cal. 23. si puella nequeat inter Catholicos reperire conjugem paræ conditionis. Porro quia Germani DD. Tannerus & Laymannus, itemque Marchantius Belga, rectissime testantur, oriri communiter majora mala, quam bona; idcirco reor, esse rarum casum, quo sint à parte rei, & in individuo, licita hæc connubia.

117. Quid requiratur, secundam ipsam, ut sint licita.

Unde moneo, ex doctrina ejusdem Tanneri n. 93. Dominos Pastores, ut, quoad possunt, sese opponant talibus conjugijs, nec assistant, nisi susceptis ex justa causa, & sine morali periculo perversionis; nunquàm autem, planè nunquàm illis, quibus sponsi pasciscuntur de parte liberorù educanda Calvinisticè, Lutheranicè &c. Hucusque Gobatius.

Cui lubens subscribo, donec quispiam clarè demonstraverit, consuetudinem in dictis terris fore rationabilem, & legitime præscriptam. Et verò consuetudo rationalis non est, quæ pugnat cum lege naturali aut Divina. Iam autem Matrimonium hæretici cum Catholica in plerisque casibus pugnat cum lege fidei, propter periculum malæ educationis prolium; & lege charitatis, ob periculum discordiarum, & scandalum aliorum fidelium. Unde autem constat, quòd in dictis provincijs passim cessent illa pericula, sic ut contrahentes sine alia justa causa nequidem venialiter peccent contra dictas leges?

118. Et subscribit Auctor.

Sanè pactum de parte liberorum hæreticè educanda, impium esse, & irritum, omnes consentiunt. Sanchez sup. n. 6. sic ait: Pacta, quæ in conjugijs quandoque ineuntur, ut quidam ex liberis nascituris fidei, alij autem hæresi adherent, sunt prorsus impia & irrita. Quòd sint contra jus Ecclesiasticum præscribens, ut soboles Sanchez. sequatur conditionem partis fidelis, cap. 2. de Convers. infidelium in fine: Respondemus: patri Conversi. (qui fuerat conversus) eundem puerum assignandam, infid.

119. Pactum de educanda parte liberorum hereticum, est impium.

Et 28. q. 1. cap. 10. ibi: *Fili autem, qui ex tali-* C. 10. 28. *bas (Iudæo & muliere Christiana) nati existunt, si-* q. 1. *dem*

dem atque conditionem matris sequantur. Similiter & hi, qui procreati sunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus viris, Christianam sequantur Religionem, non judaicam superstitionem.

Pugnat etiam cum jure Divino, quo attento, incumbit parentibus cura educandi liberos in fide, ipsique moribus, ut remedia salutis necessaria adipiscantur.

120. Non est illi-
vium exci-
pere partem
filiorum ab
educatione
haeretica, ex
Tannero.

Observat tamen (inquit Gobat sup. n. 222.) sapienter & singulariter Tannerus sup. n. 91. non repugnante, ut reor, Lessio, in casu quo Matrimonium Catholicæ cum hæretico licitum est, multumque momenti habiturum sit, ad publicum bonum promovendum; nec tamen via aut ratio suppetit, quâ à marito impetret liberam facultatem, universam prolem ad Catholicæ Religionis cultum educandi, non videri illicitum adijcere cautionem aut exceptionem, ut saltem aliqua pars filiorum, nihil impediendo marito, ad Catholicam Religionem informetur, nil interim quoad cæteros liberos præjudicando juri Catholicæ matris, quæ tenetur pro viribus filios omnes in eadem Religione instituere. Ita Tannerus.

Probatio.

Et ratio est: quia in illis circumstantiis, mater solum habet se permittivè ad malam educationem, quam commodè non potest impedire; secus quando positivè se obligat, ad partem filiorum hæreticè educandam, seu præjudicat per pactum juri suo, quod alioqui habet, ad Catholicè educandam.

121. Circum-
stantia, in
quibus est
licitum con-
trahere Ca-
tholico cum
haeretico, ex
Lessio.

Appositè Lessius sup. ad quæstionem: utrum in locis, ubi hæresis dominatur, licitum sit personæ Catholicæ contrahere Matrimonium cum hæretica? Respondeo (inquit) id ibi non videri illicitum, concurrentibus his circumstantiis. Primò, ut nullum sit periculum perversionis, & Catholica persona permittatur liberè vivere juxta suam Religionem. Secundò, ut permittatur ipsi educare proles Catholicè. Tertio, ut Catholico non sit facilè invenire patrem & commo- dum conjugem inter Catholicos. Quarto, ut hæreticus non sit denuntiatus, ac notorius persecutor Clerici. Quintò, ut ibi passim sit consuetudo ita contrahendi, ita ut nullum sit scandalum. Ratio est, quia tribus prioribus circumstantiis concurrentibus cessat jus Divinum: & consuetudo tollit jus humanum, quo id erat prohibitum. Accedit: quòd summus Pontifex sciat, & permittat in multis regnis ita fieri, ubi hæretici & Catholici promixti vivunt. Hæc ille.

122. Notat Au-
thor, raro eas
occurrere.

Sed quæ sunt ista regna, in quibus Pontifex permittit ita fieri, non tantum dissimulando minus malum, ad evitanda majora; sed etiam approbando? Et quæ sunt ista regna, in quibus est consuetudo rationalis passim ita contrahendi? Vix invenies regnum, ubi hæretici & Catholici promixti vivunt, in quo passim occurrant tres priores circumstantiæ. Et idè ple- raque Matrimonia illicita sunt jure divino naturali, atque adeò jure positivo. Quippè consue- tudo nequit tollere jus divinum, ut apud omnes in confessio est. Sed neque tollit jus Ecclesiasti- cum, ubi manet jus Divinum; tali namque ca-

Bosco de Matrim. Pars II.

su consuetudo est irrationabilis, quia contra jus Divinum.

Cæterum inficiari nolo, nec verò possum, in aliquo casu Matrimonium personæ Catholicæ cum hæretica posse esse licitum, non solum jure Divino; sed etiam Ecclesiastico. Iure quidem Divino, quando, ut sup. ex Lessio audivimus, tres priores circumstantiæ occurrunt, & nullum alijs datur scandalum, qui ignorantes occursum harum circumstantiarum inducuntur eo exemplo ad similiter contrahendum: ubi tamen non est talis occursum, atque adeò ibi peccatur contra jus Divinum sic contrahendo.

123. Aliquando
tale Matr.
potest esse li-
cicum.

Ad hanc doctrinam stabilendam multa adferuntur exempla Sacræ Scripturæ Iacobi, Salomonis, Esther, & aliorum, qui contraxerunt cum infidelibus; & tamen Deo placuerunt, nec propterea reprehenduntur, de quibus satis egimus Conclus. 2. ut non sit opus hic ea repetere.

124. Probatio ab
exemplis.

Superfunt etiam post Christum plura exempla sanctissimorum virorum & foeminarum, cum infidelibus in infidelitate manentibus, conjugium incuntium. Cæcilia enim atque Lucia sanctissimæ foemina viris paganis ex voluntate parentum nupsere, qui tamen ad veram Religionem earum precibus postea sunt conversi. Satorius Arianam foeminam duxit uxorem, ut testis est Victor Uticensis lib. 1. Histor. Monica Patrio Ethnico nupsit, ut testis est August. lib. 9. Confess. c. 9. Ita Pontius in sua Append. c. 3. n. 12. ubi plura similia exempla adducit.

Et n. 13. probat hanc sententiam nonnullis testimonijs Patrum. Nam in primis, inquit, Hieronymus lib. 1. contra Iovinianum hæc Matrimonia Catholicorum cum Infidelibus suo tempore frequentia fuisse scribit in hæc verba: At nunc pleræque, contemnentes Apostoli jussionem, junguntur Gentilibus, & templa Christi prostituunt Idolis, neq. intelligunt ejus corporis partem esse, cujus & costæ sunt. Reprehendit quidem id Hier. in sequentibus; mirum tamen, ea frequentia conjugia, si peccaminosa fuissent, tolerasse aut dissimulasse Ecclesiarum Pastores: sed sustinere, quia nequaquam eo tempore, & in illis circumstantiis illicita credebant. Hæc ille.

125. Probatur
testimonijs
Patrum. 172.
primis S.
Hier. etc.
Pontio.

Ego autem dico: sustinere; quia commodè non poterant impedire. Si enim licita credebant, quare Hiero. ea reprehendit, & dicit, taliter contrahentes contemnere jussionem Apostoli, & templa Christi prostituere Idolis? An forte hoc licitum est?

Sed non effi-
caciter.

Deinde adducit auctoritatem D. Aug. ex lib. de Fide & operibus cap. 13. (debet esse c. 19.) ibi: Sed quoniam malorum Christianorum mores, qui fuerant antea etiam pessimi, habuisse non videntur hoc malum, ut alienas uxores ducerent viri, & alienis viris famina nubarent: inde fortassis apud quasdam Ecclesias negligentia ista subrepsit, ut in catechismis competentium nec quærentur nec reperirentur hæc vitia. Atque inde factum est, ut inciperent & defendi, quæ tamen in baptizatis rara sunt adhuc, si ea nos negligendo non defensa faciamus.

126. Deinde D.
Aug.

mus. Talem quippe in quibusdam negligentiam, in alijs imperitiam, in alijs ignorantiam, probabiliter Dominus somni nomine significasse intelligitur, ubi ait: Cū autem dormirent homines, venit inimicus, & superfeminavit zizania.

Hinc autem existimandum est, nunc ea primū apparuisse in moribus, quāvis malorum Christianorum, quoniam Beatus Cyprianus in Epistola de lapsis, cū deplorando & arguendo multa commemoraret, quibus meritū dicit, indignationem Dei fuisse commotam, ut intolerabili persecutione Ecclesiam suam sineret flagellari, hac ibi omnino non nominat: cū etiam illud non taceat, & ad eosdem mores malos pertinere confirmet, jungere cum infidelibus vincula Matrimonij, nihil aliud esse asserens, quā prostituta Gentibus membra Christi: quæ nostris temporibus jam non putantur esse peccata: quoniam revera in novo Testamento nihil inde præceptum est, & idē aut licere creditum est, aut velut dubium derelictum est. Hæc Aug.

127.
Hoc testimo-
nio putat
Pontius ni-
hil esse cla-
rius.

Subjungit Pontius: Quid clari⁹? Licere Aug. tempore ea conjugia fidelium cum infidelibus, planē affirmat, ita quidem; quia ob frequentiam & pericula & scandala cessabant; sicut & nunc in his provincijs, in quibus Catholici cum hæreticis unam Republicam constituunt, cessare dicunt multi. Hæc ille.

Sed nunquid etiam probant multi? Non sufficit dicere, sed probatum oportuit, quod dicitur. Attendite quid aliquando publicē in Hallis Lovanienfibus dictaverit Eximius Dominus ab Angelis: Quod si (inquit) contra incommoda & pericula, quæ ex tali Matrimonio hæretici cum Catholica oriri possunt, sufficienter sit provisum, ita ut cesset prohibitio legis naturæ; tunc ex minori causa, ut commoditate humani convictus, licet dispensabitur: imò in locis ubi Catholici hæreticis permixti vivunt, non est opus dispensatione ex tolerata consuetudine.

128.
Quando sa-
tis sit provi-
sum incom-
modis &
periculis,
quæ solent
ex tali
Marr. pro-
curare.

Ut autem censeatur satis provisum, non requiritur evidens certitudo boni successus; sed sufficit prudens æstimatio moraliter adferens securitatem, ut si persona hæretica ostendat propinqua signa conversionis, si interponantur pacta juramento firmata, quod parti Catholicæ non erit molesta in Religione, illique permittit educationem prolium, quæ pacta poterunt firmari adjectione poenæ, ut restitutione dotis: item si talis sit pars hæretica, ut nullo modo videri vellet violasse fidem datam: item si (ut in multis contingit) parum curent de Religione, studentes tantum paci, convictui & œconomiz. Sic ille.

An per so-
lam fre-
quentiam.

Et credam ego, per solam frequentiam sufficienter provisum esse? Quid si frequenter contrabant cum pacto implicito vel explicito, ut mater se non immisceat filiorum educationi in rebus Religionem concernentibus, ut sup. testatur Gobatus? Censent' per istam frequentiam satis provisum esse? Scio, quod non censeas.

Et verò existimas, frequenter iniri Matrimonia inter hæreticam & Catholicam, cum illa provisione, quam Doctor ille exposulat? Credo, quod sit rara avis in terris nostris. Et dum ita

providetur, nūm idē cessat scandalum, quod datur ijs, qui ignorant illam provisionem, & sine ea contrahunt?

Quod attinet, ad D. Aug. quæro: an planē affirmet, suo tempore licitum fuisse, dimittere uxorem in adulterio deprehensam, & aliam ducere? Et tamen eodem modo loquitur de hoc Matrimonio, sicut de Matrimonio fidelis cum infideli. Nam verbis sup. allegatis continuo at-
texit: Sicut etiam illud ambiguum est, utrum Herodes mortui duxerit, an vivi fratris uxorem: & idē non ita claret, quid Ioannes ei non licere dicebat. De concubina quoque, si professa fuerit, nullum se alium cognituram, etiamsi ab illo cui subdita est, dimittatur: meritū dubitatur, utrum ad percipiendum Baptismum non debeat admitti. Quisquis etiam uxorem in adulterio deprehensam dimiserit, & aliam duxerit, non videtur aquandus eis, qui, excepta causa adulterij, dimittunt & ducunt. Et in ipsis Divinis sententijs ita obscurum est, utrum & iste, cui quidem sine dubio adulteram licet dimittere, adulter tamen habeatur si alteram duxerit, ut quantum existima venialiter ibi quisque fallatur. Quamobrem quæ manifesta sunt impudicitie crimina, omnino à Baptismo prohibenda sunt, nisi mutatione voluntatis & penitentia corrigantur: quæ autem dubia, omnino conandum est, ne fiant tales conjunctiones. Quid enim opus est in tantum discrimen ambiguitatis caput mittere?

129.
Expendit
auctoritas
D. Aug.

Dubitatur Aug. sive affirmat dubium fuisse, an liceret dimissa adulterā aliam ducere, non planē affirmat licuisse. Et consimiliter non planē affirmat licuisse conjugia fidelium cum infidelibus; sed aut licuisse, aut velut dubia derelicta fuisse: eo quod in novo Testamento nihil inde præceptum esset. Unde non negat præceptum naturale, sed tantum divinum positivum superadditum in nova lege.

130.
Aug. dubi-
tat, non af-
firmat, cer-
tū licuisse talia
Marr.

Et sanē istis Matrimonij tempore Aug. semper provisum fuisse contra perversionem conjugis fidelis, & malam educationem prolium, aliæque incommoda, quis audeat dicere? Atque sine tali provisione non licuisse, puto D. Aug. firmiter credidisse. An autem possit ita provideri, est alia quæstio. Supposito quod possit, & quod de facto provisum sit, non videmus, quæ lege in novo Testamento à Christo immediatē prohibeatur. Sed revertamur ad Pontium.

Denique (inquit n. 14.) sunt pro hac sententia Patres Africani. Nam cum generaliter in Africa prohiberi non possent ista conjugia, propter multitudinem Infidelium, Gentilium, & Hæreticorum, ne Matrimonia cessarent, prohibita ea conjugia fuerunt saltem filijs Episcoporum & Clericorum. Vide sup. Canones prohibentes, 22. Carthag. 3. & 14. Chalced.

131.
Adducit et-
iam Pontius
pro sua sen-
tentia PP.
Africanos

Ergo (inquit Basilij) Concilij Carthag. lege alijs hominibus & foeminis, præter filios Episcoporum & Clericorum, licebat iniire Matrimonia cum Infidelibus, Hæreticis & Paganis: & Concilij Chalced. lege alij, præter Clero deputatos, Matrimonia cum hæreticis iniire poterant, quāvis in 2. parte

Qui solis fi-
lij Clerico-
rum, & ip-
sis Clericis
prohibuit
vni isthac
Marr.

Canonis

Canonis foemina, ut fragilioribus, prohibeantur ista Matrimonia. Quibus satis aperte datur intelligi, alios homines, præter Clero deputatos, posse alterius sectæ foeminas Matrimonio sibi copulare.

Nam in materia de Legibus est ea doctrina communiter recepta, quæ docet, extensionem fieri legis, ultrâ quam verba sonant, non solum ex alia parte legis aut ex consequentibus; sed etiam à contrarijs, ut cum lex nominatim quid in aliqua re statuit, intelligatur in re contraria contrarium velle, etsi non expresserit. Hinc enim in l. 22. ff. de LL. definitum est: *Cum lex in præteritum quid indulget, in futurum vetat.*

Cum ergo lex Carthag. Concilij tantum de filijs Clericorum disponat, & constitutio Chalcedonenfis tantum de Clero deputatis, contrarium in his, qui vel filij Clericorum non sunt, vel non deputati Clero, disposuisse censetur. Et cum eadem Constitutio Chalcedonenfis de filiabus tantum disponat, ne nubant hæretico, vel Iudæo, vel Pagano, aliter in viris dispositum existimandum est, ex eadem consideratione. Hactenus Pontius.

Rejicitur. Sed nunquid audiendus? Neutiquam, reponit quispiam; nam in materia de Legibus est ea doctrina communiter recepta, quæ docet, neque legem, neque privilegium, ultrâ naturalem & civilem proprietatem verborum, nisi ad absurdum evitandum, ampliari debere, aut restringi; & argumentum à contrario sensu sæpè sæpius non concludere. Hinc in l. 7. ff. de LL. definitum est: *Leges & constitutiones futuris certum est dare formam negotijs, non ad facta præterita revocari, nisi nominatim, & de præterito tempore, & adhuc pendentibus negotijs cautum sit.*

Ostenditur hic non Concludere. Ergo tamen dd. Concilia solum desponant de Clericis, & filijs Clericorum, non recte concluditur, contrarium in alijs per dd. Canones fuisse dispositum. Cum enim pleraque hujusmodi Matrimonia in alijs sint peccaminosa, quia jure naturæ prohibita, nisi satis provideatur periculis, & incommodis, quæ ex ipsis oriri solent; non est verosimile, Patres istorum Conciliorum voluisse positivè concedere licentiam alijs sic contrahendi; sic enim dedissent occasionem alijs peccandi; sed dissimularunt, propter majus malum evitandum; quia considerabant, quod eundem multitudo plebis legem Ecclesiasticam non observaret; atque adeo potius in destructionem, quam in ædificationem id alijs prohiberetur.

Video sic posse responderi: interim facile crediderim, ex his, quæ hactenus dicta sunt, non obscure colligi, Matrimonium Catholici cum hæretico, Iudæo aut Pagano non esse ita intrinsicè malum, ut nullâ circumstantiâ reddi possit licitum, non solum jure naturæ, sed etiam jure Ecclesiastico.

In aliquo casu licet tale Matr. etiam jure Ecclesiastico Siquidem ipsa Decreta superius adducta, quæ prohibent tale Matrimonium, excipiunt casum, quo Infidelis vel Hæreticus convertitur ad veram & Catholicam fidem, aut certe promittat conversionem. Nicen. cap. 53. ibi: *Modo ad fidem veniant; Laod. c. 31. si tamen se profitean-*

tur, Christianos esse futuros & Catholicos. Chalced. c. 14. Nisi forte promittat ad Orthodoxam fidem se per personam Orthodoxam copulam transferre. Igitur stando in his Decretis non videtur necessaria dispensatio.

Dico: *stando &c.* quia consuetudo potuit obligationem inducere. An autem uspiam induxerit, quæstio est facti. Videant illi, quorum interest, id est, qui volunt contrahere. Et sic patet hæc particula *Conclus. Nisi ipsa promittat conversionem.*

Neque ei contradicit Pontius, fortè nec Sanchez, quidquid dicat Lugo de Fide disp. 22. n. 17. Dubitatur (inquit) secundo, utrum hæretico, promittente conversionem, possit finè dispensatione Matrimonium fieri. Negat Sanchez d. disp. 72. n. 4. in fine, & Pontius in d. Append. c. 8. n. 6. Sic ille.

Pontius loco cit. nihil simile habet, & cap. 3. n. 1. nullâ factâ mentione dispensationis, ait: Illud apud omnes dubitatione vacat, quòd tunc saltem licitè contrahitur, si hæreticus convertatur ad fidem, vel conversionem promittat; eam enim causam expressere Concilia, quæ ea conjugia prohibuerunt. Ita Basil.

Quantum ad Sanchez, loco cit. relatâ sententiâ Em. Sa (qui putat sufficere certam spem conversionis in Sum. verb. *Matrimonium*, ubi de impedimentis dirimentibus n. 8. fin.) continuò subdit: Sed non placet; durat enim præceptum, quamdiu non redit ad fidem: & facillimo negotio posset inito Matrimonio non converti. Ubi videtur solum reprobare spem conversionis, non autem promissionem: nam hæc positâ, nequit facillimo negotio, qui promittit, inito Matrimonio non converti. Sic, salvo meliori, posset Sanchez explicari.

Cæterum solam spem non sufficere, ibidem docet Eminent. hisce verbis: Non tamen probo, quòd idem Hurtado ibidem (disp. 76. §. 229.) hoc intelligit, quoties est spes certa de conversione conjugis: nam lex solum excipit casum, quo promittit conversionem: si ergo spes non sit ex promissione, sed vel ex bona indole hæretici, vel ex ejus animo non obstinato, vel alijs capitibus, necessaria erit dispensatio. Multoquæ magis necessaria erit, quando conjux hæreticus promittit solum Catholico liberam fidei sui professionem, nullamquæ ei molestiam, vel alijs Catholicis inferre. Hæc ille.

Et statim sibi objicit ex Hurtado §. 230. cessante contrariè fine, & ratione legis, cessat ejus obligatio: talis autem est casus, quo est spes certa conversionis Hæretici: nam finis prohibitionis est, ne minuatur numerus Catholicorum, si Catholicus ab hæretico conjuge pervertatur: & in hoc casu minuitur potius numerus hæreticorum, reducto per Catholicum conjuge hæretico ad fidem: ergo in hoc casu cessat obligatio legis.

Respondet Card. non cessare contrariè finem legis, pumò: quia lex non prohibet nuptias absolute, sed quòd fiant finè scientiâ & con-

hæreticus promittit conversionem.

135. An id negot Sanchez. n. 17 Pontius. Lugo.

Ostenditur quòd Pont. non neget.

136. Idem declaratur de Sanchez.

An sufficiat sola spes conversionis? Negat Lugo.

137. Objectiones Hurtado.

Solutio Lagonis. Prima.

sensu Pontificis : nullum autem damnum Religionis sequitur, ex eo quòd petatur consensus & dispensatio Pontificis, saltem quando peti potest.

138. *Secunda.* Secundò : quia licet hic & nunc fortasse majus sit bonum Religionis ex hoc Matrimonio, quàm ex ejus omissione ; non est tamen majus bonum, sed potius damnum Religionis, quòd possit id licite absque dispensatione fieri ; quia ex eo quòd non sit necessaria dispensatio, sequitur, quòd unusquisque potest fieri sibi iudex in hoc negotio, & contrahere cum hæretico, quando spem habet, quòd convertetur, quam spem facile sibi concipient & fingent pro suo desiderio : Unde sæpe cum spe solum apparenti & fallaci contrahent, & cum vero periculo perversionis.

Majus ergò bonum fidei & Religionis est, ut, etiam quando est vera spes conversionis, id fieri non possit sine consensu summi Pontificis, quàm quòd possit, ex qua licentia sequi possunt in alijs casibus majora mala. Hactenus Lugo. Erit itaque

CONCLUSIO V.

Iure Ecclesiastico non prohibetur personæ fidei contrahere cum hæretica, si ipsa promittat conversionem. Si solum sit spes conversionis aliundè concepta, necessaria est dispensatio, cujus sufficiens causa est, quæ, seclusa lege Ecclesiasticâ, excusat Matrimonium in iis circumstantijs à peccato.

139. *Matr. Catholici cum hæretico in aliquo casu est licitum. Pontius.* **B**asilii Pontius sup. in Append. c. 3. n. 2. inquit : Nullum legi hactenus, qui diceret, ita esse illicitum conjugium hæreticæ cum catholico, ut in nullo casu liceat, quàmvis audiverim non paucos, qui adeò periculum perversionis conjugis & prolis, quòd in hoc Matrimonio reperitur, exaggerarunt, ut dicerent, illud periculum evidens esse. Quòd si in his est periculum evidens ; nequaquam poterit licere ejusmodi conjugium. Nam cum istis periculis evidentibus subveniri non possit, aliàs evidentia non essent, fit ut Matrimonium, cui ista pericula evidentia conjuncta sunt, numquam liceat.

Et cap. 5. n. 2. ad idem propositum sic ait : Nonnullos audivi asserentes, in nullo alio casu licere, nisi in eo quem Concilia expresserunt, quàmvis neminem legerim ex his, qui typis mandarunt sua scripta, qui in ea opinione sit.

140. *Etiã absque spe conversionis.* Quare vera & communis sententia est, etiam cum conjuge hæretico, non redeunte ad fidem, posse licere nuptias. Cujus communis sententiæ est illud unicum fundamentum : quia etiam conjugem hæretico non converso, cessare potest

periculum perversionis conjugis. Catholici, propter circumstantias occurrentes, prudenter consideratas. Igitur eo cessante periculo, cessabit etiam naturalis prohibitio, sive cesset, quia convertitur infidelis, sive alio modo aut ratione.

Posse autem, non redeunte ad fidem hæretico, periculum perversionis evanescere, docent communiter DD. In primis illi, qui dicunt, nunc in Germania, & Regionibus infectis, licite contrahi à Catholicis Matrimonia cum hæreticis ; quia jam ipso usu convictus exigente, & attento etiam hominum ingenio & naturâ, qui de rebus Religionis parùm curant, tantùmque politicæ conservationi student, prudenter judicatur, periculum illud cessare. Ita Basilii.

Sed aliter loquuntur de Germania Tannerus & Gobatius, ut sup. audivimus. Et præterea, nunquam cessare periculum, probatur in primis ex sacris Litteris, Gen. 24. vers. 2. & 3. Dixitque (Abraham) ad servum seniore domus suæ, qui præerat omnibus, quæ habebat : *Oppositum probatur ex Scrip. Gen. 24.* **Pone manum tuam subter femur meum, ut adjurem te per Dominum Deum cali & terra, ut non accipias uxorem filio meo de filiabus Chananeorum, inter quos habito.**

Et Gen. 26. vers. 34. & 35. ita scriptum est : *Et Gen. 26.* **Esau autem quadragenarius duxit uxores, Judith filiam Beeri, & Basemath filiam Elon ejusdem loci : quæ ambo offenderant animum Isaac & Rebecca.**

Adde : quòd Gen. 34. vers. 14. responderunt filij Jacob Sicheim, postulanti Dinam in uxorem : *Item Gen. 34.* **Non possumus facere, quod petitis, nec dare sororem nostram homini in circumciso : quod illicitum & nefarium est inter nos.**

Omitto alias Scripturas veteris Testamenti, in quibus, ut sup. vidimus, prohibentur à Deo hujusmodi Matrimonia. Nam solum probant periculum sæpius esse connexum, & ideò jure naturali plerumque non licere ; non tamen colligitur illud periculum inseparabile esse. Etenim quòd dicitur 3. Reg. 11. vers. 2. *142. Explicatio alia Scriptura de eo quòd plerumque fit.* **Certissimè enim avertent corda vestra, ut sequamini Deos earum, prædictio tantùm fuit ejus, quòd in eo populo eventurum Deus pro sua infinita scientia cognoscebat.**

Alioqui, ut notat Pontius sup. c. 4. n. 11. Pontius, sequeretur in primis, esse de fide, tale periculum cum eo Matrimonio jungendum. Item, istud Matrimonium cum infideli, in sua infidelitate manente, nunquam licere nec licuisse. Item, quotquot ea conjugia contraxerunt, vel deinceps contraxerint, & lapsos & lapsuros esse. Quæ omnia sunt contra communem DD. omnium sensum, & sanctissimorum hominum exemplis, ex sacra & humana historia supra adductis, refelluntur.

Quòd ergò dictum est à Deo : *143. Quid significent ea verba 3. Reg. 11. Certissimè enim avertent &c.* **Certissimè enim avertent &c.** non tantùm fuit indicatio periculi ; sed etiam eventus futuri prædictio in eo populo, ad idolorum cultum valde propenso. Ita Pontius.

Eventus, inquam, futuri, non in quolibet particulari casu ; sed ut plurimum ; quòd omnino sufficiens erat, ut Deus superadderet judiciale & positivum præceptum, ratione cujus jam non liceret

Quia potest evanescere periculum perversionis.

141.

Oppositum probatur ex Scrip. Gen. 24.

Et Gen. 26.

Item Gen. 34.

142.

Explicatio alia Scriptura de eo quòd plerumque fit.

143.

Quid significent ea verba 3. Reg. 11. Certissimè enim avertent &c. ex Pontio.

ceret